

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Горіної Ганни Олександрівни

«Розвиток ринку туристичних послуг України в умовах просторової поляризації», представлену на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

1. Актуальність теми, мета та задачі дисертаційного дослідження.

Актуальність теми дисертаційного дослідження визначається тим, що питання розвитку ринку туристичних послуг України набувають особливого значення, з огляду на необхідність конструктивного переосмислення ролі туристичної галузі в інтеграційних та глобалізаційних процесах держави, диверсифікації надходжень до державного та місцевих бюджетів та ВВП країни, трансформації структури національної економіки з метою збільшення третинного сектору, а саме обсягів надання послуг.

Формування та розвиток конкурентоспроможного ринку туристичних послуг України неможливе без врахування впливу багатоаспектних проявів просторової поляризації, викликані відмінностями розподілу природних ресурсів, кліматичними особливостями регіонів та дестинацій, культурно-історичною обумовленістю, нерівномірністю розміщення транспортної, комунікаційної, курортно-розважальної інфраструктури, асиметрією розподілу рекреаційних ресурсів тощо.

З огляду на те, що просторова поляризація є об'єктивною умовою розвитку ринку туристичних послуг, його сучасною тенденцією, детермінантою формування та безпосередньо впливає на структуру туристичної системи, необхідність її врахування при розробці концепції, стратегій та механізмів розвитку ринку не викликає сумнівів.

У зв'язку з цим, проблема забезпечення розвитку ринку туристичних послуг в умовах просторової поляризації потребує поглибленого дослідження, з розробкою науково обґрунтованих підходів, моделей та методів, а також практичних рекомендацій щодо їх імплементації.

Горіна Г.О. у дисертаційному дослідженні поставила та вирішила комплекс задач, які пов'язані з обґрунтуванням теоретико-методологічних засад розвитку ринку туристичних послуг України в умовах просторової поляризації та розробкою концептуальних настанов й практичних рекомендацій щодо удосконалення управлінських процесів.

Для досягнення поставленої мети сформульовано та вирішено такі завдання:

- уточнено сутність, класифікаційні критерії та специфічні ознаки туристичних послуг;
- розвинуто теоретичне підґрунтя дослідження ринку туристичних послуг, поглиблено типологію його суб'єктів, удосконалено модель їхньої взаємодії;
- розроблено механізм забезпечення розвитку ринку туристичних послуг;
- обґрунтовано сутність просторової поляризації ринку туристичних послуг, здійснено типізацію моделей та класифіковано детермінанти формування просторово-поляризаційного розвитку ринку туристичних послуг;
- розроблено науково-методичний підхід до дослідження архітектури та трансформації поляризаційних процесів ринку туристичних послуг;
- досліджено особливості розвитку світового ринку туристичних послуг в умовах просторової поляризації;
- проаналізовано сучасний стан та виявлено тенденції й особливості інституційно-правового забезпечення розвитку ринку туристичних послуг України;
- розроблено концепцію управління розвитком ринку туристичних послуг України в умовах просторової поляризації;
- запропоновано механізм формування та реалізації стратегії розвитку ринку туристичних послуг України в умовах просторової поляризації;
- сформовано інтеграційну стратегію розвитку ринку туристичних послуг України;
- розроблено модель аутентичного управління розвитком ринку туристичних послуг та концепцію формування й розвитку інноваційних секторів ринку туристичних послуг України;
- сформовано напрями адаптації традиційних секторів туризму України в умовах поглиблення інтеграційних процесів до провідних світових стандартів та практик ведення бізнесу.

Актуальність теми дослідження підкреслюється також тим, що Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, а саме: держбюджетних тем: „Інституціональні аспекти конкурентного розвитку сегментів споживчого ринку” (номер

державної реєстрації 0115U005049, 2015–2016 рр.); „Механізм міжнародного менеджменту в умовах глобальної нестабільності” (номер державної реєстрації 0113U000638, 2013–2015 рр.); „Стратегія розвитку ринку туристичних послуг України” (номер державної реєстрації 0115U005059, 2015–2016 рр.); „Міжнародна конкуренція в умовах глобальних трансформацій та ентропії” (номер державної реєстрації 0115U005054, 2015–2016 рр.); „Формування глобальних та національних механізмів управління сталим розвитком” (номер державної реєстрації 0115U005053, 2015–2016 рр.).

У рамках зазначених тем за безпосередньою участю дисертанта здійснено аналіз показників конкурентного розвитку операторів споживчого ринку туристичних послуг, розраховано економічну ефективність діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, обґрунтовано концептуальні засади управління національним ринком туристичних послуг в умовах глобалізації, досліджено теоретико-методологічні засади формування стратегії розвитку ринку туристичних послуг, здійснено оцінку конкурентоспроможності туристичної галузі, розроблено конкурентну модель ринку туристичних послуг України, запропоновано цільові напрями забезпечення сталого розвитку туристичної галузі України в умовах посилення інтеграційних процесів та просторової поляризації.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та практичних рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Представлена дисертаційна робота Горіної Г.О. має логічну структуру, розкриває сучасні підходи до розвитку ринку туристичних послуг України в умовах просторової поляризації, висвітлює теоретичні, методичні та практичні аспекти їх відображення. В роботі автор визначив широке коло наукових і практичних завдань, реалізація яких дозволила отримати результати, які свідчать про наукову новизну, практичне значення та наявність предмету прилюдного захисту.

Достовірність та обґрунтованість отриманих наукових положень та результатів зумовлюється ефективним використанням автором положень економічної теорії, макро- та мікро економіки, теорії управління, праць провідних вітчизняних і зарубіжних науковців з питань розвитку ринку туристичних послуг та управління ним.

Об'єкт, предмет та мета дослідження логічно пов'язані. Об'єктом дослідження є процеси розвитку ринку туристичних послуг України.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні та організаційно-економічні основи розвитку ринку туристичних послуг України з урахуванням просторової поляризації.

Обґрунтування обраної теми слід вважати змістовним, а коло вирішуваних завдань таким, що сприяє її розкриттю.

Основні теоретичні положення, висновки та пропозиції мають достатню наукову обґрунтованість, що підтверджується логікою наведених доказів, достатньою аргументованістю, мотивованим використанням теоретичної, практичної і законодавчої бази та науково-обґрунтованих методів економічних досліджень. Для вирішення поставлених наукових завдань у роботі були використані різноманітні інструменти та методи, а саме: узагальнення та систематизації, системний і комплексний аналіз, розрахунково-аналітичні та порівняльні методи, економіко-математичні методи, процесний підхід, програмно-цільовий підхід, системного аналізу та синтезу, матричний метод, методи кластерного аналізу, графічні й табличні методи. Застосування сукупності зазначених методів здійснено логічно, обґрунтовано та на високому науковому рівні.

Вищезазначене дає підстави стверджувати, що представлена дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням, характеризується достатнім рівнем обґрунтованості та достовірності положень, висновків та рекомендацій.

3. Наукова новизна результатів дисертаційної роботи.

Вивчення дисертації і праць здобувача, аналіз ґрунтовності наукових положень дозволяють зробити висновок, що в процесі вирішення завдання отримано наступні нові наукові результати:

в дисертації вперше:

– запропоновано науково-методичний підхід до дослідження архітектури та трансформації поляризаційних процесів на ринку туристичних послуг (с. 155-159), який базується на обґрунтуванні доцільності введення інтегрального показника розвитку ринку туристичних послуг, визначення співвідношення параметрів його розвитку на полі поліфакторної матриці та інтерпретації даних з використанням розробленої інтервальної шкали ранжування туристичних ринків (с.159-166);

– розроблено модель аутентичного управління розвитком ринку туристичних послуг України (с. 320-340), побудовану за принципами інтегративності, оптимальності, адаптивності, раціональності, автентичності,

єдності, гнучкості, комплексності, полікультурності, в якій передбачається використання специфічних механізмів аутентичного управління (реструктуризаційний, активізаційний, підтримуючий, стимулюючий, самозабезпечувальний) та врахування автентичності культурно-історичних ресурсів локальних ринків туристичних послуг, асиметричності інфраструктурного та соціально-економічного розвитку ринків, просторової поляризації розміщення природно-кліматичних та рекреаційних факторів розвитку місцевих туристичних ринків;

– запропоновано концепцію формування та розвитку інноваційних секторів ринку туристичних послуг України (с. 340-361), теоретико-методологічна платформа якої ґрунтується на комплексі конститутивних елементів (мета, предмет, об'єкт, суб'єкти, специфічні принципи), враховує стримуючі фактори, мотиваційні важелі, цільові завдання та передбачає пріоритетний розвиток таких секторів, як івенттуризм, промисловий та сільський туризм;

в дисертації удосконалено:

– модель взаємодії суб'єктів ринку туристичних послуг (с. 80-82), побудовану, на відміну від поширених, на підґрунті врахування виду економічної діяльності та типу виробленого ними окремого компонента комплексного туристичного продукту – туристичної послуги. Запропонована модель окреслює характер взаємодії, зв'язки продуцентів, виробників комплексного туристичного продукту та дистриб'юторів на ринку туристичних послуг в процесі чотирьох взаємодіючих етапів, а саме: перетворення природно-рекреаційного ресурсу на туристичну послугу; створення комплексного туристичного продукту; здійснення дистриб'юторської діяльності з приводу збуту, просування комплексного туристичного продукту; споживання туристичного продукту;

– концепцію управління розвитком ринку туристичних послуг України (с. 254-271), що, на відміну від існуючих, реалізується на засадах кумулятивної взаємодії інституційно-правового, соціально-економічного, інтеграційного векторів, враховує вплив багатоаспектних проявів факторів просторової поляризації ринку туристичних послуг, базується на специфічних принципах (компліментарність, субституції, циклічність, альтернативність, синергізм, когнітивність, конвергентність, конгруентність) та стратегічних пріоритетах (впровадження аутентичного управління розвитком ринку, формування та розвиток інноваційних секторів, адаптація

традиційних секторів туризму в умовах поглиблення інтеграції, впровадження методології сателітних рахунків туризму);

– механізм формування та реалізації стратегії розвитку ринку туристичних послуг в умовах просторової поляризації (с. 272-294), який, на відміну від наявних, передбачає визначення детермінант, деструкторів розвитку ринку туристичних послуг, оцінку організаційно-типологічних характеристик ринку туристичних послуг, встановлення цілей, типу стратегії та стратегічних пріоритетів, що забезпечує логічно-структуровану послідовність дій з генерування стратегії розвитку ринку туристичних послуг з урахуванням поляризації туристичного простору. Це дозволяє реалізовувати стратегію як структуровану систему взаємодіючих компонентів, а саме функціональних елементів механізму реалізації стратегії, ресурсного та процесуального забезпечення реалізації стратегії;

в дисертації подальшого розвитку:

– механізм забезпечення розвитку ринку туристичних послуг (с. 83-84), який, на відміну від існуючих, ґрунтується на двох взаємообумовлених платформах: теоретико-методологічній, репрезентованій консеквентними стадіями формування ринку, моделями, законами і функціями його розвитку, та організаційно-економічній, представленій взаємодією суб'єктів ринку, об'єктом якої є туристична послуга/продукт, з урахуванням тенденцій розвитку і специфічних властивостей ринку, а також ринково-формуючих факторів;

– поняття „просторова поляризація ринку туристичних послуг”, на відміну від поширених, запропоновано визначати як нерівномірність розвитку туристичного простору, яка відображає якісний і кількісний розрив між елементами ієрархічної структури архітектоніки туристичного ринку, що виникає в результаті диспропорції розподілу та перерозподілу природно-рекреаційних, соціально-економічних ресурсів і під впливом історично-сформованих та інноваційних детермінант (с. 123);

– типізація моделей розвитку ринку туристичних послуг, побудованих на закономірностях взаємодії ядра та периферії (модель „Центр”, модель „Напівпериферія”, модель „Передова периферія”, модель „Глибока периферія”), що, на відміну від існуючих, базується на врахуванні специфічних ознак моделей, які визначають типові властивості їх формування та розвитку (інтенсивність зростання ринку і туристичних потоків, концентрація туристичного попиту, інноваційність розвитку туризму, залученість до світового туристичного ринку, диверсифікація

туристичної пропозиції, освоєння нових туристично-рекреаційних зон, транснаціоналізація туристичного бізнесу) (с. 129);

– класифікація детермінант, які формують просторову поляризацію ринку туристичних послуг, що, на відміну від існуючих, базується на дев'яти класифікаційних ознаках, об'єднаних у два блоки: історично-сформовані базові детермінанти (природно-ресурсні, соціально-демографічні) та інноваційні детермінанти (інституційно-інфраструктурні, промислово-господарські, інноваційні, політико-економічні, інтеграційні, глобалізаційні та зовнішньоорієнтовані) (с.133-136);

– комплексний науково-методичний підхід до діагностики розвитку національного ринку туристичних послуг (с. 187-188), який дозволяє здійснювати аналіз стану розвитку туристичної галузі, оцінку тенденцій і особливостей розвитку туристичного ринку та, на відміну від існуючих, включає такі взаємопов'язані етапи дослідження: аналіз туристичних потоків країни; дослідження динаміки та прогноз соціально-економічних показників розвитку ринку туристичних послуг держави; оцінка конкурентоспроможності країни на світовому ринку туристичних послуг; аналіз підприємств-продуцентів, підприємств-виробників та дистриб'юторів комплексного туристичного продукту на ринку туристичних послуг; діагностика інституційно-правового забезпечення розвитку ринку туристичних послуг; визначення місця національного ринку туристичних послуг у ієрархічній структурі туристичного простору країн ЄС;

– дослідження світового ринку туристичних послуг, що дозволило у період 2005–2015 рр. виявити тенденції його розвитку (наявність значної диспропорції в обсягах туристичних потоків за регіонами світу, диференціації економічного внеску ринків туристичних послуг світових макро- та мезорегіонів до регіональних економік, сталої дивергенції між ринками лідерами та периферійними ринками за динамікою внеску туристичної галузі до ВВП; нерівномірність обсягів капітальних інвестицій в туристичну галузь на туристичних ринках макрорегіонів світу; значну розбіжність у розмірах кількості зайнятого населення у туристичній галузі на світовому ринку туристичних послуг) та використати їх для обґрунтування напрямів розвитку ринку туристичних послуг України в умовах просторової поляризації (с. 185-187).

Ці та інші наукові здобутки автора мають наукове, теоретичне та практичне значення, є необхідним теоретико-методологічним базисом для

розробки практичних рекомендацій щодо управління розвитком ринку туристичних послуг України з урахування просторової поляризації.

Узагальнюючи наукові та практичні результати дисертаційної роботи, доцільно зауважити, що вони в сукупності доповнюють і розвивають теорію туризму, здобутки економічної науки та враховують особливості національного господарства України.

4. Наукове та практичне значення роботи, використання результатів дослідження.

Наукова цінність результатів проведеного дослідження полягає в тому, що викладені теоретичні положення дозволяють сформулювати єдиний теоретико-методологічний підхід до дослідження розвитку ринку туристичних послуг України в умовах просторової поляризації та удосконалення його управлінських процесів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що запропоновані теоретико-методологічні положення, науково-практичні рекомендації та висновки можуть бути використані для формування і реалізації державної політики управління розвитком ринку туристичних послуг.

Практична цінність отриманих результатів підтверджується довідками про їх впровадження в діяльність Департаменту туризму та курортів Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (довідка №2433-06/6405-09 від 28.02.2017 р.); Управління економіки виконкому Криворізької міської ради (довідка №112 від р. 01.02.2017 р.); Департаменту економіки і інвестицій Вінницької міської ради (довідка № 11-00-004-01 від 23.02.2017 р.); ТОВ „АВЕСТРЕВЕЛ” (довідка №107 від 18.10.2016 р.); Запорізької торгово-промисловою палати (довідка №420 від 09.12.2016 р.). Результати досліджень використовуються у навчальному процесі Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського (довідка № 01.01-17/46 від 20.01.2017 р.).

5. Повнота викладення положень дисертації у опублікованих працях.

За темою дослідження опубліковано 49 наукових праць загальним обсягом 115,28 друк. арк., з яких особисто автору належить 40,15 друк. арк., які повною мірою відображають основні положення дисертації. Серед них одноосібна монографія обсягом 19,74 друк. арк.; 1 колективна монографія; 28

статей, з них 14 статей в наукових фахових виданнях, 14 статей у виданнях, внесених до наукометричних баз даних; 16 праць апробаційного характеру; 3 наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації. Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідає чинним вимогам щодо публікацій основного змісту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

Заслуговує уваги апробація теоретичних положень дисертації на конференціях та семінарах, зокрема: *міжнародних*: „Бізнес та умови його розвитку: національний та міжнародний дискурси” (м. Донецьк, 2012 р.); „Економічна політика країн ЄС” (м. Донецьк, 2013 р.); „Ключови въпроси в съвременната наука” (м. Софія, Болгарія, 2015 р.); „Економіка і управління в умовах глобалізації” (м. Кривий Ріг, 2015 р.); „Інноваційна інфраструктура України: стан та аналіз умов розвитку” (м. Одеса, 2015 р.); „Маркетинг і менеджмент в системі національних і світових економічних інтересів” (м. Кривий Ріг, 2016 р.); „Шляхи вдосконалення економічного потенціалу країни” (м. Київ, 2016 р.); „Współczesne tendencje w pauce i edukacji” (м. Варшава, Польща, 2016 р.); „Naukawczoraj, dziś, jutro” (м. Варшава, Польща, 2016 р.); „Глобалізаційні процеси в розвитку національних економік” (м. Львів, 2016 р.); „Актуальні напрями забезпечення ефективності економіки країни” (м. Запоріжжя, 2016 р.); „Стратегія збалансованого використання економічного, технологічного та ресурсного потенціалу країни” (м. Кам’янець-Подільський, 2016 р.); „Бізнес та умови його розвитку: національний та міжнародний дискурси” (м. Кривий Ріг, 2016 р.); „Науковий диспут: питання економіки, підприємництва та фінансів” (м. Дніпро, 2016 р.); *всеукраїнських*: „Реформування економічної системи країни в контексті міжнародного співробітництва” (м. Одеса, 2016 р.); *міжвузівських*: „Актуальні проблеми сучасного економіко-гуманітарного дискурсу в Україні” (м. Кривий Ріг, 2015 р.).

В опублікованих працях розкрито основні результати дослідження і його наукову новизну. Це дозволяє стверджувати, що висновки і пропозиції, запропоновані у дисертаційній роботі, є апробованими.

6. Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації.

В авторефераті дисертації з достатньою повнотою та логічною послідовністю відображено зміст дисертації, розкрито основні результати, одержані в процесі дослідження, ступінь новизни розробок, висновки та

рекомендації. Структура і зміст автореферату відповідають вимогам нормативних документів.

Наукові положення дисертації сформульовано коректно, по кожному з них визначено науковий результат, ступінь новизни та практичне значення.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Структура дисертації збалансована. За обсягом і оформленням відповідає вимогам, що ставляться до докторських дисертацій. Подана до захисту дисертаційна робота написана науковою мовою на 387 сторінках у логічному зв'язку та послідовності.

Дослідження виконано у межах визначеної теми, мети та завдань. Тема дисертації та її зміст відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством і профілю спеціалізованої вченої ради Д 08.120.01 Вищого навчального закладу «Університет імені Альфреда Нобеля».

Положення кандидатської дисертації Горіної Ганни Олександрівни за темою «Міжнародні готельні мережі: стратегії розвитку в умовах глобалізації», захищеної за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини, не знайшли застосування в дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

8. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Позитивно оцінюючи рівень розробки наукових і методичних положень, обґрунтованість висновків і пропозицій, необхідно відмітити дискусійний характер деяких питань:

1. Досліджені в дисертацій базові моделі просторової організації ринку туристичних послуг (с. 123-124) представлені у формі таблиць, проте, варто було б, окрім визначення їх характеристик, подати критичний їх огляд.

2. У межах запропонованої типологізація специфічних загроз та ризиків розвитку ринку туристичних послуг (с. 87) доцільно було більш ґрунтовно розглянути просторово-поляризаційні ризики з огляду на доведену актуальність їх врахування при формуванні концепції та стратегії розвитку ринку туристичних послуг України.

3. В рамках апробації запропонованого у підрозділі 3.2 науково-методичного підходу до діагностики розвитку національного ринку туристичних послуг (с. 188) автором здійснено групування регіональних

ринків туристичних послуг за показниками функціонування суб'єктів туристичної діяльності на підставі проведення кластерного аналізу (с. 227-230). Однак вважаємо за необхідне наголосити на необхідності виокремлення проведеного групування у окремий етап дослідження у рамках запропонованого науково-методичного підходу з більш детальною діагностикою отриманих на підставі кластеризації наукових результатів.

4. Одним з наукових результатів роботи є розроблена концепція управління розвитком ринку туристичних послуг України в умовах просторової поляризації, реалізацію якою запропоновано здійснювати на засадах кумулятивної взаємодії інституційно-правового, соціально-економічного та інтеграційного векторів розвитку (с. 256-257). На нашу думку, доцільно було б надати прогностичні результати та очікувані ефекти повної реалізації концепції з їх розмежуванням за запропонованими векторами, що дозволило б більш повною мірою визначити переваги її впровадження.

5. Віддаючи належне розробці механізму реалізації стратегії розвитку ринку туристичних послуг в умовах просторової поляризації (с. 286), потрібно зазначити, що робота значно виграла, якщо б автор більш детально розкрив процесуальний механізм поступових, передуючих один одному рівнів її впровадження (с. 292-293) та більш ґрунтовно розглянув кількісні та якісні показники реалізації стратегії, навів методичку їх розрахунку (с. 293-294).

6. Представлені етапи послідовного механізму гармонізації та адаптації національного законодавства у сфері туризму з законодавством ЄС рис. 4.13 (с. 310) потребують конкретизації та більш детального обґрунтування, з визначенням конкретних завдань та строків реалізації.

7. У роботі широко застосовується поняття «розвиток», розроблено модель аутентичного управління розвитком ринку туристичних послуг України, запропоновано концепцію формування та розвитку інноваційних секторів ринку туристичних послуг України, удосконалено концепцію управління розвитком ринку туристичних послуг України та механізм формування, запропоновано механізм забезпечення розвитку ринку туристичних послуг тощо, проте відсутнє авторське поняття цієї дефініції.

В цілому, наведені зауваження не знижують наукової та практичної цінності проведеного Горіної Г.О. дослідження та не відбиваються на загальній позитивній оцінці дисертації.

Дисертантом успішно вирішено завдання щодо обґрунтування теоретико-методологічних засад розвитку ринку туристичних послуг України в умовах просторової поляризації та розробка концептуальних настанов й практичних рекомендацій щодо удосконалення управлінських процесів.

9. Загальний висновок по дисертації.

Дисертаційна робота Горіної Г.О. на тему «Розвиток ринку туристичних послуг України в умовах просторової поляризації» за змістом матеріалу, науковою новизною результатів, рівнем їх обґрунтованості і достовірності, а також за теоретичною і практичною цінністю висновків і рекомендацій, відповідає вимогам, які висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеню доктора економічних наук, положенням викладеним в пп. 9, 10, 12, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року, являє собою завершене і самостійне дослідження.

Тематика та зміст роботи відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

У зв'язку з цим, автор дисертаційної роботи – Горіна Ганна Олександрівна заслуговує на присудження наукового ступеню доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ

доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри туризму та адміністрування
Полтавського національного технічного
університету імені Юрія Кондратюка

І.В. Черниш

Підпис засвідчую:

Перший проректор – проректор
з науково-педагогічної роботи, доцент

Б.О. Коробко